

Mgr. Matěj Bulant, Ph.D.

Ředitel odboru Kurikulum odborného vzdělávání, kariérového poradenství a dalšího vzdělávání NPI

V Ústí nad Labem, 1. 7. 2024

Vážený pane řediteli,

reaguji na Váš dopis (čj. NPICR-408/2024/11-1), který byl odeslán 20. června 2024 za účelem „získání vyjádření k proběhlé konzultaci týkající se RVP pro základní a mateřské školy ze strany Asociace děkanů PdF“. Dříve, než se dostanu k samotné sérii otázek, zastavím se u několika okolností, které této formě komunikace a vyjádření předcházely. Věřím, že nám pomohou ujasnit si vzájemné pozice, možnosti a také nastavit formy spolupráce do dalšího období. Ostatně, je to velmi žádoucí, neboť nepochybuji o tom, že naše obecné a dlouhodobé cíle jsou ve shodě. Jde ale o to, usilovat o nastavení možných funkčních parametrů vzájemné spolupráce optimálním způsobem, s oboustrannou znalostí podmínek a potřeb institucí, které za námi stojí.

Pedagogické fakulty (dále PdF), jakožto instituce vzdělávající učitele, delegovaly podle možnosti vybrané členy svých pracovišť do pracovních skupin nebo volily cestu založenou na profesním zájmu a dobrovolném rozhodnutí pracovníků. Dlouhodobou činností pracovních skupin, kdy docházelo k početní redukci účastníků, k tříbení i protichůdných názorů, mohlo dojít v určitých momentech k převážením takových pohledů, které jsou dnes diskutovány. PdF však jako instituce do těchto debat vtahovány nebyly. Dnes někteří zástupci PdF považují tuto skutečnost za problematickou a musíme si přiznat, že některé indicie mohou oprávněnost těchto domněnek potvrzovat (viz „*Otevřený dopis děkanů PdF v rámci veřejné konzultace zveřejněného návrhu RVP pro základní vzdělávání*“ ze dne 24. května 2024). Do popředí se dostává otázka zajištění a přípravy budoucích (ale i stávajících) učitelů s ohledem na nové podněty vycházející z revize RVP. Pokud by se fakulty staly přímou součástí procesů spojených s revizí, je možné, že by u nich docházelo k pružnější a vlastně průběžné reakci na podobu kurikul, a tím i obsahu a podoby vzdělávání učitelů. Soudíme, že tato výhoda nebyla vzata v úvahu, a hořkost ve vnímání postavení a role PdF je bohužel spjata i s (ne)reakcí NPI na výše uvedený dopis. Považujeme to tedy za první limit v dále formulovaném vyjádření k proběhlé konzultaci.

Druhým limitem je pak souhrn okolností, na které již upozorňuji výše, ale pokusím se je rozvést. Pedagogické fakulty jsou instituce, které se přirozeně řídí platnou legislativou. Výhodou legislativou stanovených procesů je jejich samotná nezpochybnitelnost, řada přijatých kontrolních mechanismů, které zajišťují kontinuitu, odbornost, profesionalitu akademických pracovníků, vysokou erudici a funkčnost celého systému. Navenek se tyto benefity projevují v získání práva vzdělávat v určitých studijních programech, což lze splnit jedině úspěšným akreditačním procesem. A ten definuje celou řadu postupů při dodržení určitých standardů, ale někdy i na úkor pružnosti změn v akreditování studijních programů vysokých škol. Složitost akreditace spočívá v naplnění celé řady podmínek, jejichž naplnění není jednoduchou záležitostí, tím spíše u státem regulovaných povolání. Tato skutečnost se tedy zásadně promítá do schopnosti PdF rychle reagovat na nově vzniklé podmínky vyplývající z revize RVP. Samozřejmě, informovaní akademičtí pracovníci mohou do jisté míry pracovat s obsahem

výukových plánů, inovovat své postupy, metody, techniky, apod., ale nedokáží překonat bariéry platných akreditací. Je třeba si uvědomit, že první učitelé nastoupí do škol vždy až několik let po nabytí platnosti nové akreditace. Neznamená to tedy, že by v současné době byli absolventi neinformovaní, ale bude je provázet stejná snaha „udělat z nich učitele“ možnostmi, jaké se jim nabízejí na školách. Zde je možné připojit poznámku – obáváme se, že problémové situace mohou také a s větší pravděpodobností nastat s učiteli, kteří se nevzdělávají a průběžně nezvyšují své kompetence, neboť diskuse kolem kariérního řádu jsou stále jen diskusemi...

Posledním limitem je možnost reagovat na otázky, jejichž zodpovězení je spíše záležitostí hloubkové analýzy, šetření, apod. Jako instituce nejsme schopné tato šetření, v tak krátkém Vámi stanoveném časovém horizontu napříč oborové různorodosti, skladby pracovišť a momentálního zatížení akademických pracovníků, realizovat. V tomto směru je třeba vnímat určitou povrchnost odpovědí, které se opírají spíše o „kvalifikovaný odhad“, přesněji také o vyjádření některých pracovišť fakult. V tomto by jistě svoji pozitivní roli sehrály výzkumné granty pro PdF, které však nejsou cíleně vypisovány. Tyto a další výše uvedené skutečnosti se tedy promítají do znění odpovědí.

K odpovědím na Vaše otázky

1. Přizpůsobení studijních programů

Jakým způsobem jsou PF schopny na základě aktuální podoby RVP upravit své studijní programy?

V tomto případě je nutné si uvědomit složitost akreditačního procesu a získání práva vzdělávat v konkrétních studijních programech (SP). Získání akreditace je dlouhodobý proces a její udělení vnáší stabilitu do činnosti fakulty či dokonce univerzity. Z pohledu těchto institucí je diskutabilní záměrně krátit dobu trvání akreditace a požádat o novou. Upravovat studijní programy (SP) mohou pedagogické fakulty (PdF) stejně jako všechny ostatní fakulty v reakci na konkrétní události omezeně. Akreditace SP jsou připravovány po dlouhou dobu (jeden až dva roky), ve vazbě na aktuální poznání v daných oborech, situaci ve společnosti, situaci na dané fakultě a v neposlední řadě na základě realizovaných SP na fakultě či univerzitě. V průběhu akreditačního procesu se ke SP vyjadřuje MŠMT (jako regulátor) a následně Akreditační úřad (na univerzitě pak postupně Kolegium rektora, Prorektor pro studium, Rada oblasti vzdělávání, Akademický senát fakulty, Vědecká rada, Rada pro vnitřní hodnocení). Pokud má univerzita institucionální akreditaci, proces završuje zmíněná univerzitní Rada pro vnitřní hodnocení. Tím, že fakulty nebyly přímými účastníky realizovaných revizí, je nutné počítat s další prodlevou jejich možné zásadní reakce na upravené podmínky. U stávajících platných akreditací je tedy možnost koncepčních úprav velmi omezena. Aktualizovat lze ovšem obsahovou stránku již realizovaných předmětů v souladu s modernizačními a vývojovými trendy oborů. U některých studijních programů lze využít nabídky povinně volitelných či volitelných předmětů, které lze za určitých okolností zavést. Znamená to ovšem, že tento proces by koncentroval případnou reakci na aktuální podobu RVP ve velmi omezené míře a s problematickým obsahem (viz personální zajištění takových předmětů).

Považujete současnou podobu RVP za dostatečně konkrétní a prakticky využitelnou pro tento účel?

Velká část fakult poměrně stručně vyjádřila negativní stanovisko. Některá pracoviště fakult jsou kritická a samotná Asociace děkanek a děkanů PdF své stanovisko veřejně prezentovala. RVP v revidované podobě nejsou do přípravy učitelů systémově vpravovány a nejsou ani pro tyto účely připraveny. Je však nutné si (ku prospěchu věci) uvědomit, že také v tomto případě bude revidovaná verze „evolučně“ do výuky budoucích učitelů implementována. U některých (například uměleckých) SP bude implementace velmi náročná, neboť obsah a výstupy uváděné v současném RVP se odlišují od toho, jak jsou učitelé na fakultách připravováni. Ale objevují se logicky i témata aplikace nových technologií,

požadavky silových ministerstev, aj. Je třeba si uvědomit, že v mnoha případech se bude volat po personálních nebo organizačních změnách pracovišť, které se v době tak dlouhodobého podfinancování VŠ mohou stát více problematickými. Fakulty budou schopny se s novými úkoly vypořádat, ale rychlost takové reakce je dána také jejich možnostmi hrát odpovídající roli na trhu práce. Zřejmě by také bylo vhodné uvést do souladu legislativní stránku věci, neboť současný zákon o pedagogických pracovnících umožňuje stavět programy pro jiný rozsah, než kam míří revidované RVP.

2. Dimenzování a obsah RVP

Domníváte se, že vzdělávací obsah v navržených RVP je vzhledem k přípravě budoucích učitelů vhodně dimenzován?

V tomto případě je nutné si uvědomit oborovou či předmětovou různorodost a to, jak se odráží v samotných studijních programech, kde figuruje nebo je ukryta pod oborem či aprobací a stupněm vzdělávání. Bohužel, nejsme schopni přinést přesnější odpověď, neboť problém ukrytý pod položenou otázkou si zaslouží skutečně hlubokou analýzu. Z dosud zaznamenaných reakcí lze soudit poměrně příznivě přijímaný vzdělávací obsah u předškolního vzdělávání, prvostupňového vzdělávání a u informatiky. V kontrastu s tím stojí oblasti zaměřené na výchovy (zejména výtvarná a hudební), kde došlo k řadě nesouladů mezi tvůrci revizí, různých uskupení a u pracovníků vysokoškolských pracovišť.

3. Doporučení klíčových úprav

Jaké klíčové úpravy byste doporučili v rámci RVP?

Odpověď na tuto otázku do jisté míry reflektuje opomenutí fakult jako významného nositele odbornosti a garance kvality vzdělávání. Podle vzdělávací oblasti či dokonce podle oboru se fakulty obecně přiklánějí k doporučení dalšího připomínkového řízení ze strany odborné veřejnosti. Obecně je možné konstatovat, že i tento bod – tato otázka - si žádá hlubší rozbory a analýzy, jejichž výsledek není možné očekávat v horizontu několika dnů. Z hlediska přípravy učitelů by se cesta nabízela v užším provázání s kompetenčním rámcem.

Existují specifické oblasti, které by měly být zásadně revidovány či doplněny?

Jedním z nejvíce diskutovaných témat je obecně oblast výchov, kdy se ve velké míře jedná o výhrady ke vzdělávacímu obsahu. Do oblasti Umění a kultura byly vřazeny tři další obory se závaznými výstupy, přičemž hodinová dotace zůstává nezměněna. Při zachování aktuálně navržené podoby struktury vzdělávací oblasti Umění a kultura bude třeba diskutovat a upravit termíny používané v očekávaných výsledcích učení (OVU). Buď se pokusit o jejich sjednocení napříč výtvarnou i filmovou výchovou, nebo naopak zachovat specifika jednotlivých oborů a zřetelně je v OVU oddělovat. Bude třeba srozumitelně tyto pojmy vysvětlit, tj. jazykem, kterému porozumí učitelé, ideálně i neaprobovaní, protože v praxi tvoří velkou část všech pedagogů. V oblasti Člověk a zdraví by bylo vhodné posílit důraz na pohybové dovednosti, které jsou v současnosti uvedeny pouze v popisu OVU, zatímco dříve byly samostatným učivem. Navíc není závazně uvedená hodinová dotace pro jednotlivé obory. Přestože v popisu oboru tělesná výchova je uvedena nutnost minimálně dvou hodin týdně, bylo by žádoucí toto explicitně uvést i v obecných kapitolách jako zcela zásadní pro zdravý rozvoj žáků. Rovněž by mělo být posíleno propojování výsledků OVU napříč obory, práce s pohybově méně nadanými žáky, podpora wellbeingu a kompetenčně orientované učení. Tolik jen k některým příkladům, které mohou být vedle obsahu již uvedeného dopisu diskutovány.

4. Další podpora pedagogů

Domníváte se, že fakulty jsou vzhledem k navrženým RVP schopné připravit kurzy DVPP, případně zajistit systematické další vzdělávání učitelů, a v jakém smyslu počtu podpořených pedagogů ročně?

Fakulty jsou připraveny podpořit významnou (až zásadní) měrou další vzdělávání učitelů, přičemž se mohou opírat o zavedený a osvědčený systém celoživotního vzdělávání. Prostřednictvím svých zařízení již dnes realizují DPS a DVPP a řadu dalších forem vzdělávání. Odborná komunita působící na fakultách je v tomto směru garancí propojení odbornosti, správnosti obsahu a respektování nejnovějších trendů ve vzdělávání. Je logické, že další vzdělávání se musí opírat o finanční zabezpečení, které může přicházet ze strany participujících učitelů a zdrojů generovaných ze školských zařízení nebo také ze strany dotačních programů získaných fakultami.

5. Podpůrné materiály

Domníváte se, že fakulty připravující budoucí učitele jsou vzhledem k navrženým RVP schopné připravit podpůrné materiály pro výuku?

Formulování odpovědi na poslední otázku se na první pohled nejevilo jako složité, neboť fakulty připravující budoucí učitele podpůrné materiály pro výuku schopné připravit jsou. Fakulty často bývají garanty takových materiálů. Podpůrné materiály kromě vzdělávacího obsahu musí totiž obsahovat a respektovat i metodická a didaktická doporučení, která jsou na fakultách našeho typu sledována. Někteří pracovníci na fakultách dlouhodobě připravují učebnice a výukové materiály, mají v této oblasti vysokou expertizu. V některých případech je také ověřují. Tito pracovníci jsou respektováni právě pro udržení kontaktu s praxí, se vzděláváním žáků, studentů či dospělých. Je však třeba upozornit na několik skutečností, které v rychlosti, kvalitě a množství případně vytvořených materiálů hrají roli. Akademičtí pracovníci (AP) by se měli realizovat v tvůrčí činnosti, která přináší pracovištím ocenění v rámci hodnocených výstupů. Tzn., že v současné době jsou AP vedeni cestou uplatňovat výstupy zejména v databázích WOS a SCOPUS. Ostatně, právě tyto výstupy jsou vyžadovány v rámci jejich kvalifikačního postupu. V tomto směru podpůrné materiály pro výuku autorům žádné benefity nepřinášejí, a bylo by tedy vhodné tyto výstupy postavit jako relevantní při hodnocení tvůrčí činnosti. Druhou diskutabilní oblastí je výše finanční ohodnocení spojená s realizací takového výstupu. Příprava takového výstupu vyžaduje totiž studium či analýzu dosavadního stavu, někdy i realizaci šetření, ověřování a celou řadu provázejících činností, které jsou časově náročné. Případné recenzní řízení či oponentura sice posune kvalitu takového výstupu, ale je to za cenu prodloužení doby realizace a celkového zvýšení nákladů.

za Asociaci děkanů pedagogických fakult ČR s pozdravem

doc. PaedDr. Ladislav Bláha, Ph.D.

Předseda asociace děkanů PdF ČR